

Ніна МАЗУР

УСАМІТНЕНІ ЧИ САМОТНІ?

Витончений листопадовий Вроцлав знову став ареною театрального свята: його театри і кав'ярні – а насамперед, Центр Гротовського гостинно відчинили двері для двох фестивалів Театру одного актора: 31-го Загальнопольського (OFTJA) та 36-го Міжнародного – “Вроцлавські зустрічі театрів одного актора” (WROSTJA), які відбулись минулого, 2002 р. Власне, перший фестиваль плавно перетікав у другий.

Вроцлавський фестиваль має аромат троянд і кави, – влучно пожартувала одна з іноземних актрис. Що ж, вишукана гостинність (як і багаторічна відданість театральному мистецтву) пана Веслава Гераса, творця й директора цього театрального свята, відома і в Польщі, й за її межами...

Але не тільки особлива атмосфера, а й творча вагомість робить цей фестиваль помітним явищем у насиченому театральному житті Польщі. Рутині тут немає місця; щоразу це втілення ідеї поступального руху. Так сталося і цього разу.

Але спочатку – трохи історії.

Традиція театру одного актора в Польщі давня. Необхідність об'єднання “самітників” Веслав Герас відчув ще 1966 р. і створив тоді OFTJA. Згодом Загальнопольський фестиваль театрів одного актора перемістився з Вроцлава до Торуня. У 1996 р. “торунський період” завершився. І нині “друге дихання” фестивалеві знову дав його творець, запросивши молодих акторів та дебютантів польського монотеатру продемонструвати протягом двох днів перед початком Міжнародного WROSTJA сучасний погляд на світ перед авторитетним журі.

Члени журі, незважаючи на статечність (і професійного статусу, і вікову), продемонстрували, своєю чергою, сучасний погляд на театральність, надавши перед усіма учасниками перевагу Марціну Бжозовському з Лодзі з його “інтерактивною” виставою “Clapham Junction” та вроцлав'янці Кристині Кротовській, яка майстерно інтерпретувала тексти С. Беккета (вистава “Але, власне, що?..”).

Ірина Серебровська у виставі “Акт”, режисер – С. Бобровський. Театр “Старий дім”, Росія.

Габрієла Мускала у виставі “Подорож до Буенос-Айреса” Г. Мускалі, режисер – М. Полторанос. Польща.

шало” (всупереч усталеному погляду, що це – спосіб самовираження маститих акторів, вже не задіяних у репертуарі) і, по-друге, до нього вдається переважно жіноцтво. Маємо підставу для роздумів... Вроцлавський фестиваль теж підтвердив цю закономірність.

Правда, нагороду Директорів Міжнародних фестивалів одного актора здобув якраз представник “сильної статі” – Марек Калита (Польща) за виставу “Я в третій особі”, створену на ґрунті трьох оповідань Томаса Бернгарда (режисер – Марек Кендзерський). Складна для сценічної інтерпретації проза австрійського драматурга набула у спектаклі адекватного втілення, не втративши ані внутрішньої напруги, ані інтелектуальної вартості. Глядач присутній на “авторському вечорі” персонажа; акторові вдається передати “логіку божевілля”, вибудува-

Аглая Паппас у монодрамі “Моллі Блум” за “Уліссом” Дж. Джойса. Греція.

Відзначило журі й вельми талановиту, на наш погляд, Аліну Чижевську (м. Гожув Велькопольський); її моновистава “Дівочтво” за Вітольдом Гомбровичем (режисер і сценограф – П. Вишневський) була вражаюче зрілою, особливо з огляду на молодість самої актриси. У напрочуд інтелігентному спектаклі перед нами постала чарівна юна шляхтянка в передчутті свого жіночого розквіту.

Справді театральним видовищем виявилася вистава краківської актриси Жюти Жалякувни “Спиритичний сеанс”, яку вона створила на підставі текстів Станіслава Віткевича та Броніслава Малиновського. Спектаклеві, національному за духом, сповненому філософського підтексту і своєрідного містицизму, бракувало хіба що виразного фіналу. Можливо, саме тому журі й не відзначило яскраву роботу краків’янки.

Міжнародний фестиваль, що розпочався одразу після завершення польського, цього року досяг справді високого мистецького рівня. “Шанси на нагороду має практично кожен учасник”, – писали театральні оглядачі, і це відповідало дійсності.

Але, як годиться, були й “перші серед рівних”.

Забігаючи наперед, вкажемо на виразну тенденцію, що з’явилася останнім часом у мистецтві монотеатру: воно, по-перше, значно “помолод-

ну з музично-математичною досконалістю, – відповідно до професії героя.

Значним успіхом актриси новосибірського театру “Старий дім” Ірини Серебровської стала її вистава “Акт” (режисер – С. Бобровський), що отримала нагороду громади Вроцлава. Робота талановитої молодої актриси, побудована на творах О. Островського, О. Уайльда, А. Чехова, Ж. Жене, розповідає про внутрішній світ творчої особистості. Героїня вистави – актриса, місце дії – божівільня, час ... А втім, хіба творчий акт визнає якісь координати? Він триває безперервно, примхливо переміщуючи людину в часі та просторі, й ці “щасливі тортури” є єдино можливим способом існування для героїні спектаклю, то кумедної, то зворушливої, то беззахисної, то величної...

Традиційний Гран Прі сім’ї Герасів розділили цього року дві виконавиці: Аглія Паппас (Греція) та Габрієла Мускала (Польща).

Грецька актриса у монодрамі “Моллі Блум”, майстерно відтворюючи “потік свідомості” своєї героїні, втілила на сцені уривок з “Улісса” Джеймса Джойса. Моллі покидає коханий, її життя сповнене драматизму, але ця жінка створена для щастя й боротьби – її двобій з долею триває...

Творча особистість Габрієли Мускала, без перебільшень, вражає. Юна актриса поставила перед собою неймовірну задачу: зіграти трагедію старої самотньої жінки, хворої на склероз, майже безпам’ятної. Поставила – і вирішила. Габриша, як ласкаво називають Габрієлу друзі й колеги, сама написала п’єсу “Подорож до Буенос-Айреса” і втілила її на кону в постановці режисера Маріана Полтораноса. Не ховаючи за гримом і перукою свою блискучу молодість, тільки силою таланту актриса змушує глядача повірити, що перед ним – хвора стара жінка, зраджена і дітьми, і власною пам’яттю. Стара тікає з притулку до дочки в Америку – без речей, без грошей, без документів. Зрозуміло, що втекти їй вдасться хіба що в смерть... Пронизливий монолог старої жінки, багатий відтінками почуттів і внутрішніх мотивацій, актриса творить з мוצартіанською легкістю. Перед нами постає фарс, комедія, драма і, зрештою, висока трагедія пересічного людського життя...

Серед номінантів “Вроцлавських зустрічей” помітне місце посіла Беата Елерс з виставою “Комендантша” (п’єса Г. Кремер, постановка Г. Зедата). Німецька актриса відтворила на сцені одну з найжахливіших постатей Третього Райху – Ільзу Кох, дружину коменданта концентраційного табору у Бухенвальді, вбивцю-садистку, засуджену за злочини проти людства на довічне ув’язнення. Ми бачимо цю переконану фашистку в тюремній камері перед самогубством, чуємо монолог, де роз-

Галина Стефанова у виставі “Стіна” за Ю. Щербакком, режисер – М. Мерзлікін. Україна.

кривається хід її життя, і розуміємо, яку жадливу владу має над людським розумом хибна ідея... Замість пересічної обивательки – жорстока фанатичка, замість дружини й матері – монстр у жіночому обличчі...

Нагороду фестивалю здобула й українська актриса. Багато теплих слів було сказано про Галину Стефанову, про шляхетність і витонченість її творчої палітри у ролі княжни Варвари Репніної (вистава “Стіна” за Ю. Щербакком, режисер – Микола Мерзлікін). Актриса не вперше звертається до драматичної постаті української аристократки, що покохала молодого Тараса Шевченка, – Галині Стефановій припало зіграти цю багатопланову особистість у фільмі С. Клименка “Поет і княжна”. Моновистава “Стіна” побудована на підставі листів Варвари до її сповідника, пастора Чарльза Ейнара, і є справді сповіддю самотньої жіночої душі.

Самотність... В коханні, в родині, в творчості... Зрештою, в житті...

А вихід? – У коханні, родині, творчості... Зрештою, в житті...

Саме про це оповідає нам зі сцени актор монотеатру – зосереджено, відчайдушно, усамітнено.

Усупереч самотності...

Перемагаючи самотність...